

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

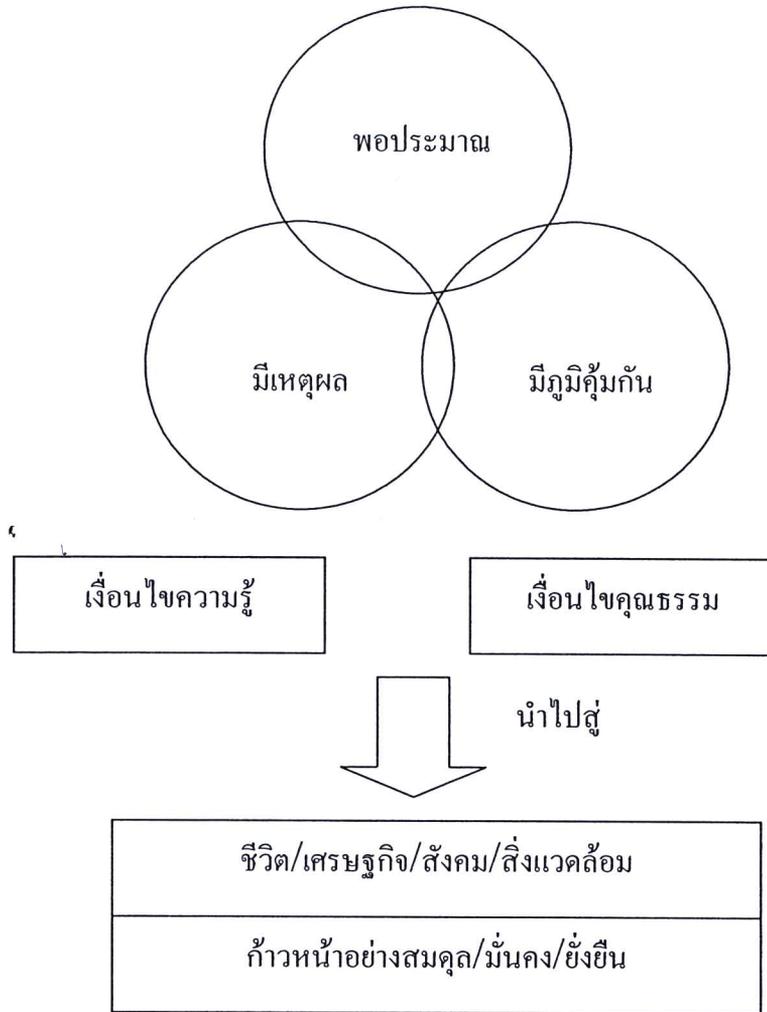
จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาในหัวข้อดังนี้

1. ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศ
3. แนวคิดการให้บริการสารสนเทศ
4. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง

ความหมายเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 24 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ (รงค์ ประพันธ์ พงศ์, 2550, หน้า 32-38)

ภาพ 1 คำนิยามเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ที่มา. จาก เศรษฐกิจพอเพียงและทฤษฎีใหม่ (หน้า 36), โดย รงค์ ประพันธ์พงศ์, 2550, กรุงเทพมหานคร: สถาพรบุ๊คส์.

เศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประมินทรมหา-
ภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่ปวงชนชาวไทย
เป็นทางสายกลาง (เตือนใจ สตินธวณิก และคนอื่น ๆ, 2550, หน้า 25-27) ซึ่งประกอบด้วย
หลักการต่าง ๆ ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดี ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป ซึ่ง
ความพอดีจะต้องไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน และมีความแตกต่างกันไป ไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับ

สภาพการดำเนินชีวิตของแต่ละคน ครอบครัว และองค์การ

ความมีเหตุผล หมายถึง การคิดทบทวนด้วยการใช้เหตุในการตัดสินใจที่จะ
ดำเนินการ โดยต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นด้วย

มีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง รู้จักป้องกันตนเองโดยเตรียมความพร้อมเพื่อรับ
ผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงจากปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสามารถป้องกันในแง่ของ
ร่างกาย การเงิน และสังคม

จากความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกันที่ดีของเศรษฐกิจพอเพียง
ยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 2 ประการ ดังนี้

1. 'ความรู้' หมายถึง การจะตัดสินใจทำอะไร จะต้องนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการ
การวิเคราะห์ พิจารณา วางแผนให้เหมาะสมกับกาลเทศะ
2. คุณธรรม หมายถึง การดำเนินการต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของความซื่อสัตย์
สุจริต มีความอดทน ความเพียร พยายาม ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ไม่โลภอย่างมาก
ไม่ใจเหินยว เพื่อให้ความไม่ดีย้อนกลับมาทำร้ายเราได้ในภายหลัง เพื่อประโยชน์สุขแก่
ตัวเราเองและสังคม

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้
เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้แนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชน
ในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหาร
ประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อ
ยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความ
จำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจาก
การเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ
และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุก
ขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่
ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต

และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ จึงประกอบหลักการ หลักวิชา และหลักธรรม ดังนี้ (สมพร เทพสิทธา, 2549, หน้า 7-8)

1. เป็นปรัชญาแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ
2. เป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง
3. จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี
4. ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวต่อการมีผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน
5. จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน
6. จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ

เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการ คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยังชีพและทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหาร ได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง จะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

5. ปัญหาพอเพียงมีการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มชนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง เช่น เศรษฐกิจของจังหวัดตราด ขณะนี้ไม่กระทบกระเทือนจากฟองสบู่แตก ไม่มีคนตกงาน เพราะอยู่บนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่ออาชีพการทำสวนผลไม้ ทำการประมง และการท่องเที่ยว

7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่วูบวาบ เดี่ยวจนเดี่ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้ ประชาชนมนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกินจึงสุขภาพจิตเสีย เครียด เพี้ยน รุนแรง ฆ่าตัวตาย ดิศยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี

เศรษฐกิจพอเพียง คือ ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมานานกว่า 30 ปี และภายหลังเกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ "ฟองสบู่แตก" ในปี พ.ศ. 2540 พระองค์ได้ทรงเน้นย้ำให้เราใช้เป็นแนวทางการแก้ไข เพื่อให้ประเทศไทยรอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักที่เราคนไทยทุกคน ทุกระดับสามารถนำไปปฏิบัติได้ ไม่ใช่เฉพาะเกษตรกร ชาวไร่ ชาวนา อย่างที่หลายคนเข้าใจ แต่หมายถึงทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกศาสนา ทุกอาชีพ สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับตนเองได้ในทุก ๆ เรื่อง ทั้งการดำเนินชีวิตประจำวัน การศึกษาเล่าเรียน หรือทำงานในสาขาต่าง ๆ

เศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้ปฏิเสธทุนนิยม และไม่ได้บอกให้เราอยู่อย่างซอมซ่อ ไม่ได้ปฏิเสธความร่ำรวย ไม่ใช่การปิดประเทศเลิกค้าขาย ไม่ใช่ความเชยล้าหลัง ไม่ได้ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงสู่สิ่งใหม่ ๆ แต่ เป็นแนวคิด เพื่อให้เราใช้ปัญญาปรับตัวให้เข้ากับกระแสเพื่อความก้าวหน้าที่ดี สมดุล มั่นคง และยั่งยืน เศรษฐกิจพอเพียง สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนและการบริหารจัดการ ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับการสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็ง รักษาความสมดุลของทุน และทรัพยากรในมิติต่าง ๆ เน้นการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป เป็นขั้นเป็นตอน เพื่อให้มี

ความแข็งแรง ให้รู้เท่าทัน มีความพร้อมที่จะออกไปแข่งขันและก้าวทันต่อโลกยุค
โลกาภิวัตน์

ดังนั้น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเน้นการปฏิบัติที่ไม่ประมาทนั่นคือ เน้น
ให้ดำเนินชีวิตบน "ทางสายกลาง" คือ ความพอเหมาะพอดี ไม่น้อยเกินไปไม่มากเกินไป
ไม่สุดโต่ง ไม่โลภมาก ไม่ฟุ้งเฟ้อจนเกินฐานะ แต่ก็ไม่ใช่ตระหนี่ถี่เหนียวหรือ
ประหยัดจนขาดแคลน

แนวคิดเกี่ยวกับสารสนเทศ

ความหมายของสารสนเทศ (information)

สารสนเทศเป็นคำที่มีใช้กันมากในบริบทต่าง ๆ ในยุคที่มีการใช้เทคโนโลยี
สารสนเทศ มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 1182) ได้นิยามศัพท์สารสนเทศ หมายถึง
ข่าวสาร การแสดง ซึ่งแจ้งข้อมูลต่าง ๆ

ประภาวดี สืบสนธิ์ (2543, หน้า 25-26) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง ข้อเท็จจริง
เหตุการณ์ที่ผ่านกระบวนการประมวลผล และมีผู้ถ่ายทอดซึ่งอยู่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น
หนังสือ รายงาน วารสาร หนังสือพิมพ์ โสตทัศนวัสดุ เทป คอมพิวเตอร์ โดยมีวัตถุประสงค์
ประสงค์เพื่อให้ผู้รับสารสนเทศได้ทราบ ซึ่งอาจพิจารณาได้ 2 ประเด็น คือ เนื้อหา และ
ประเมิณผล สำหรับเนื้อหา หมายถึง การเผยแพร่และถ่ายทอดเนื้อหาของสารสนเทศ
หรือผลิตผลทางปัญญาของมนุษย์ ส่วนการประเมิณผล หมายถึง วิธีที่ใช้ในการผลิต
การรวบรวม จัดเก็บ การนำออกมาใช้ พร้อมทั้งสามารถถ่ายทอดหรือเผยแพร่เนื้อหาของ
สารสนเทศ

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2548, หน้า 56-57) ได้ให้ความหมายสารสนเทศไว้ ดังนี้

1. สารสนเทศ คือ กระบวนการเมื่อบุคคลได้รับข่าวสาร ความรู้ของคน ๆ นั้น ก็
จะเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น สารสนเทศเป็นกิจกรรมที่บุคคลได้รับข่าวสาร การสื่อสาร
ความรู้ หรือข้อเท็จจริง หรือการบอกกล่าวบางสิ่งบางอย่าง

2. สารสนเทศ คือ ความรู้ที่สื่อสารกัน เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงบางอย่าง ทั้งในด้านเนื้อหา หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ซึ่งได้รับการแจ้งหรือบอกกล่าวถึงความคิดหรือข่าวสารที่เกิดขึ้น ตามความหมายของสารสนเทศที่ว่านั้นอาจจะลดลงไป หรือไม่แน่นอน แต่สารสนเทศนั้น คือ ความรู้

3. สารสนเทศ คือ สิ่งต่าง ๆ ในความหมายนี้สารสนเทศยังถูกใช้โดยแสดงถึงคุณสมบัติว่าเป็นสิ่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลและเอกสารที่ถูกอ้างถึงในฐานะที่เป็นสารสนเทศ เพราะถือว่าเป็นข้อมูลซึ่งมีคุณสมบัติที่ให้ความรู้หรือสามารถสื่อสารได้

Buckland (1991, p. 31) กล่าวว่า สารสนเทศ หมายถึง กระบวนการสื่อสาร ความรู้ของบุคคล

Hayes (1993, p. 368) ได้ให้ความหมายของสารสนเทศ หมายถึง ผลของข้อมูล หรือผลิตโดยขบวนการถ่ายทอด การคัดเลือก และการวิเคราะห์ข้อมูล

Harrod (1995, p. 319) กล่าวถึง ความหมายของสารสนเทศว่าเป็นข้อมูลข่าวสาร ที่ได้มีการรวบรวมและบันทึกไว้ในรูปสื่อต่าง ๆ และสามารถสื่อสารได้

ความสำคัญของสารสนเทศ

สารสนเทศมีความสำคัญเกี่ยวเนื่องกับชีวิตประจำวันในด้านการศึกษา การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตอยู่ การแพทย์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี อุตสาหกรรม โดยเฉพาะสารสนเทศที่ถูกต้อง ทันสมัย เชื่อถือได้ เหมาะสมกับการนำไปใช้งาน เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้อยู่ในสังคม (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2543, หน้า 8) สารสนเทศเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการศึกษา การฝึกอบรม การแสวงหา และการรวบรวมประมวลผลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการศึกษา การตัดสินใจในการปฏิบัติงาน และเพื่อการเผยแพร่ สื่อสาร ถ่ายทอดต่อไป ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ความสำคัญของงานย่อมขึ้นอยู่กับสารสนเทศที่เหมาะสม ถูกต้อง ทันสมัย และในปริมาณที่กว้างขวางเพียงพอ สารสนเทศเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ มีประโยชน์ ช่วยลดความอยากรู้ ความสงสัย แก้ปัญหา ช่วยวางแผน และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง สารสนเทศช่วยบุคคลในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต จึงมีความสำคัญในหลายระดับทั้งต่อบุคคล องค์กร และสังคม ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสังคมประเทศชาติ

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ	
ห้องสมุดงานวิจัย	
วันที่.....	๗ ส.ค. 2555
เลขทะเบียน.....	247033
เลขเรียกหนังสือ.....	

(พิมลพรรณ เรพเพอร์, 2536, หน้า 1-3) สำหรับการตัดสินใจ สารสนเทศมีความสำคัญ ในการสร้างประสิทธิภาพในการตัดสินใจ ซึ่งสารสนเทศประเภทนี้ประกอบด้วย ความถูกต้อง ข้อเท็จจริง ความรู้ ผนวกประสบการณ์พร้อมกับการวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และการพิจารณาซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจ

นอกจากนี้ ถ้าบุคคลใดมีสารสนเทศ บุคคลนั้นจะเป็นผู้ได้เปรียบ เพราะสามารถ ใช้สารสนเทศช่วยในการตัดสินใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว (วีระ สุภากิจ, 2539, หน้า 6)

สารสนเทศ ในสถาบันอุดมศึกษามีความสำคัญ 4 ประการ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2538, หน้า 10-11)

1. ด้านการเรียนการสอน ผู้สอนใช้สารสนเทศในการเตรียมการสอนและยังสามารถบอกได้ว่าข้อมูลที่จะค้นได้จากทรัพยากรห้องสมุดประเภทใดได้บ้างตลอดจน แนะนำรายละเอียดอื่น ๆ แก่ผู้เรียนในการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างกว้างขวาง และลึกซึ้งยิ่งกว่าการเรียนการสอนในชั้นเรียน
2. ด้านการวิจัยผู้วิจัยสามารถใช้สารสนเทศช่วยให้งานวิจัยแต่ละขั้นตอนประสบความสำเร็จ ตั้งแต่การแสวงหาความรู้ขั้นพื้นฐานในเรื่องที่ต้องการวิจัย การค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการวิจัย ตลอดจนสถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำสารสนเทศที่เป็นผลของการวิจัยไปใช้งาน
3. ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม สารสนเทศในด้านนี้ช่วยให้มหาวิทยาลัยทำหน้าที่ทั้งในด้านอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ในด้านการจัดกิจกรรม การเผยแพร่ เอกสารศิลปวัฒนธรรม
4. ด้านการบริการทางวิชาการแก่ชุมชน คือ สารสนเทศที่จะให้ความรู้ทางด้าน วิชาการแก่ชุมชน เช่น การศึกษา และสารสนเทศที่เป็นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชนนั้น ๆ ได้แก่ พื้นฐานทางการศึกษา ความเป็นอยู่และประเพณี ผู้เกี่ยวข้องสามารถนำสารสนเทศ ประเภทนี้ไปใช้ประโยชน์ ทำให้การบริการชุมชนของมหาวิทยาลัยมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ผู้ใช้เข้าถึงสารสนเทศได้ง่ายและรวดเร็ว

สมาน ลอยฟ้า (2544, หน้า 4) แสดงความสำคัญของสารสนเทศที่มีต่อบุคคล องค์กร และสังคม ซึ่งในด้านบุคคลและองค์กรนั้นมีความสำคัญในด้านการปฏิบัติงาน

การบริหาร การตัดสินใจ ส่วนทางด้านสังคมจะมีความสำคัญในด้านการศึกษา วิจัย รวมทั้งการบริการทางวิชาการ ดังนั้นการรู้สารสนเทศจึงมีบทบาทและความสำคัญต่อการศึกษาระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา เนื่องจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ตระหนักถึงความสำคัญของการรู้สารสนเทศ ว่าเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เพราะการรู้สารสนเทศทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นกลไกนำไปทำให้บุคคลมีการพัฒนาคุณภาพของตนอยู่เสมอ และหากประเทศไทยประชาชนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ถือว่าทรัพยากรมนุษย์ของประเทศนั้นย่อมมีคุณภาพดีกว่าประเทศอื่น ๆ และการรู้สารสนเทศยังเป็นวิธีแห่งการมีอำนาจของบุคคลในสังคมสารสนเทศอีกด้วย

คุณลักษณะของสารสนเทศ

สังคมในปัจจุบันมีลักษณะเป็นสังคมข่าวสาร ที่มีการพัฒนาประเทศทุกด้านอย่างกว้างขวาง มีการค้นคว้า การวิจัย การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้นมา ซึ่งก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ ที่ล้วนต้องการสารสนเทศมากขึ้น และทำให้ปริมาณสารสนเทศมีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภคสารสนเทศอย่างมากในการที่จะเข้าตัวสารสนเทศได้ตามที่ต้องการ ดังนั้นผู้ใช้สารสนเทศจะต้องรู้ถึงคุณลักษณะของสารสนเทศที่ดี ดังนี้ (นนทพล นิ่มสมบูรณ์, 2543, หน้า 41)

1. มีความถูกต้องแม่นยำ (accuracy) ข้อมูลที่ได้รับนั้นจะต้องไม่มีความผิดพลาด ซึ่งจะมีผลต่อการใช้สารสนเทศของผู้บริหารในการตัดสินใจผิดพลาดตามไปด้วย
2. สารสนเทศที่ให้บริภคานั้นจะต้องเป็นข้อเท็จจริงและครบถ้วนสมบูรณ์ภายใต้ขอบเขตที่กำหนดไว้
3. สารสนเทศนั้นจะต้องมีความน่าเชื่อถือ ทั้งในด้านข้อมูลและวิธีการจัดเก็บรวบรวม
4. สารสนเทศนั้นต้องใหม่เป็นปัจจุบัน หรือทันต่อเหตุการณ์จึงจะสามารถสนับสนุนการตัดสินใจได้ทันเวลา

5. สารสนเทศที่รวบรวมไว้ต้องมีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกัน สามารถนำไปตัดสินใจได้ทันเวลาและรอบคอบ
6. สารสนเทศที่รวบรวมไว้จะต้องมีระบบการจัดเก็บที่เรียบง่ายต่อการค้นคืน สะดวกต่อการใช้ และการเข้าถึง
7. สามารถตรวจสอบได้ สารสนเทศที่คั้นนั้นจะต้องสามารถตรวจสอบความถูกต้องตามความเป็นจริงได้
8. มีความสะดวกในการเข้าถึงสารสนเทศและมีระบบรักษาความปลอดภัยมิให้ผู้ที่ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องเข้าถึงสารสนเทศได้
9. สารสนเทศมีความต่อเนื่องและที่ไม่รู้จักจบสิ้น เกิดขึ้นใหม่เสมอ
10. สารสนเทศสามารถใช้ร่วมกันและแบ่งปันกันได้ โดยจะไม่มี การเปลี่ยนมืออย่างเด็ดขาด จะมีก็เพียงการแบ่งปันให้รู้ร่วมกันเท่านั้น เช่น เมื่อมีการถ่ายทอดความคิดออกไป ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสารจะได้รับความคิดหรือข้อเท็จจริงร่วมกัน

ประเภทของสารสนเทศ

สารสนเทศ มีการจำแนกได้ในหลาย ๆ ลักษณะ ดังนี้ (วรพจน์ นवलสกุล, ม.ป.ป.)

จำแนกตามแหล่งสารสนเทศ คือ การจัดแบ่งตามการรวบรวมหรือจัดทำสารสนเทศ ออกเป็น 3 แหล่ง ดังนี้

1. แหล่งปฐมภูมิ หมายถึง สารสนเทศที่ได้จากต้นแหล่งโดยตรง เป็นสารสนเทศเชิงวิชาการ มีการเผยแพร่ผลการศึกษาค้นคว้า วิจัย รายงาน การค้นพบทฤษฎีใหม่ ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเพิ่มเติม มีข้อมูลเหตุผลที่เชื่อถือได้
2. แหล่งทุติยภูมิ หมายถึง สารสนเทศที่ได้รวบรวม เรียบเรียงขึ้นใหม่จากสารสนเทศปฐมภูมิ อาจทำในรูปของการสรุปย่อเรื่อง จัดหมวดหมู่ ทำดัชนี สาระสังเขป เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลได้สะดวกรวดเร็ว เข้าใจง่าย ได้แก่ สื่ออ้างอิงวารสารที่มีการสรุปย่อและตีความ รวมทั้งหนังสือตำราที่รวบรวมเนื้อหาวิชาการในการเรียนการสอน รวมทั้งสารานุกรม พจนานุกรม รายงานสถิติต่าง ๆ วรรณกรรมวารสาร และสาระสังเขป เป็นต้น

3. แหล่งตติยภูมิ หมายถึง สารสนเทศที่รวบรวมขึ้นเพื่อใช้ในการค้นหาสารสนเทศปฐมภูมิและตติยภูมิ ไม่ให้ความรู้สาระเนื้อหาโดยตรง แต่ใช้ประโยชน์เพื่อการค้นหาเฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ ได้แก่ บรรณานุกรม นามานุกรม ปัจจุบันมีการจัดทำเป็นบันทึกข้อมูลไว้ในสื่อคอมพิวเตอร์ออกเผยแพร่ ในรูปของ CD-ROM ฐานข้อมูลออนไลน์

จำแนกตามสื่อที่จัดเก็บ คือการจำแนกสารสนเทศตามชนิดของสื่อที่ใช้ในการบันทึกข้อมูล หรือตามเทคโนโลยีที่มนุษย์คิดค้นขึ้น ดังนี้

1. กระดาษ เป็นการเก็บข้อมูลสารสนเทศที่ใช้บันทึกได้ง่ายที่สุด ทั้งการขีดเขียน การพิมพ์ นิยมใช้มาจนถึงปัจจุบัน

2. วัสดุย่อส่วน คือ สื่อที่ทำสำเนาย่อส่วนลงบนแผ่นฟิล์มชนิดต่าง ๆ ทั้งเป็นม้วนหรือเป็นแผ่น เรียงลำดับเนื้อหาตามต้นฉบับ เช่น เอกสารจดหมายเหตุ หนังสือพิมพ์ เอกสารสำคัญ แบบฟอร์ม บทคัดย่อวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

3. สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อแม่เหล็ก เป็นวัสดุสังเคราะห์เคลือบด้วยสารแม่เหล็กสามารถบันทึกและแก้ไขข้อมูลได้สะดวกทั้งข้อมูลที่เป็น อะนาล็อก (analog) และ ดิจิตอล (digital) เช่น เทปบันทึกเสียง เทปวีดิทัศน์ ฮาร์ดดิสก์ ดิสเก็ตต์ ปัจจุบันสามารถแก้ไขปรับปรุงได้รวดเร็วมายิ่งขึ้น

4. สื่อแสงหรือสื่อออปติก เป็นสื่อที่ได้รับการบันทึก และอ่านข้อมูลด้วยแสงเลเซอร์ เป็นข้อมูลดิจิตอลอ่านโดยทั่วไปจะอ่านได้อย่างเดียว เช่น ซีดี-รอม (CD-ROM) วีซีดี (VCD) ดีวีดี (DVD) ซึ่งมีความจุมากเป็นพิเศษกว่าสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อแม่เหล็ก

ปัจจุบันสารสนเทศมีปรากฏอยู่มากมายทั้งนี้เพราะมีสารสนเทศใหม่ ๆ เกิดขึ้นตลอดเวลา อย่างไรก็ตามได้มีผู้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดประเภทของสารสนเทศ (ประภาวดี สืบสนธิ์, 2543, หน้า 13-15) ดังนี้

1. การจัดตามแหล่งกำเนิด แบ่งได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ สารสนเทศภายในหน่วยงานและสารสนเทศภายนอกหน่วยงาน

2. การจัดตามรูปแบบที่นำเสนอได้แก่สารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การสนทนา ข้อความดีพิมพ์ (ตัวหนังสือ ตัวเลข) ภาพวาด (โครงสร้างเคมี ภาพทางวิศวกรรม) โสตทัศนวัสดุ วัสดุย่อส่วน และสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

3. การจัดตามสาขาความรู้ เช่น สารสนเทศธุรกิจและเศรษฐกิจ สารสนเทศ การเมืองและกฎหมาย สารสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

4. การจัดตามการใช้และการถ่ายทอด จำแนกสารสนเทศเป็น 4 ประเภท ดังนี้

4.1 สารสนเทศ know-why เป็นสารสนเทศที่เน้นวิชาการ

4.2 สารสนเทศ know-how เป็นสารสนเทศที่เน้นเทคนิคมากขึ้น

4.3 สารสนเทศ show-how เป็นสารสนเทศที่เน้นการปฏิบัติ

4.4 สารสนเทศ know-who เป็นสารสนเทศที่เน้นบุคคลโยงถึงแหล่ง

สารสนเทศ เช่น คน องค์กร นามานุกรม เป็นต้น

5. การจัดตามลักษณะวิธีการผลิต

5.1 สารสนเทศต้นแบบ (original information) หมายถึง สารสนเทศรูปแบบ ดั้งเดิมที่ถูกบันทึกไว้ในเอกสารและวัสดุรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสือ วารสาร รายงาน

5.2 สารสนเทศปรุ่่งแต่ง (consolidated information) หมายถึง สารสนเทศที่ ผ่านการวิเคราะห์ การประเมิน และการกระทำโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เหมาะสมกับ ผู้ใช้ซึ่งอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันไป ลักษณะของสารสนเทศประเภทนี้ได้แก่ สรุปรย่อ คู่มือ หรือ สถิติต่าง ๆ เป็นต้น

ประเภทของทรัพยากรสารสนเทศ

ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดสามารถ จำแนกได้ 2 ประเภท (มหาวิทยาลัย- ศรีนครินทรวิโรฒ, 2543, หน้า 12-13) ดังนี้

สารสนเทศตีพิมพ์ (printed materials) เป็นสารสนเทศที่มีการบันทึกข้อมูล ข่าวสารความรู้ต่าง ๆ บนแผ่นกระดาษ และสื่อความหมายด้วยตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ ต่าง ๆ แบ่งออก ดังนี้

1. หนังสือ แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1 หนังสือสารคดี (nonfiction books) ประกอบด้วย หนังสือตำราวิชาการ หนังสืออ่านประกอบ หนังสือความรู้ทั่วไป หนังสืออ้างอิง ปรินูญานิพนธ์ หรือ วิทยานิพนธ์ คู่มือสถาบัน

1.2 หนังสือบันเทิงคดี (fiction) ได้แก่ หนังสือนวนิยาย หนังสือรวมเรื่องสั้น หนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน

2. วารสาร นิตยสาร และหนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกตามกำหนดเวลา เช่น รายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน

3. จุลสาร เป็นสิ่งพิมพ์ที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง

4. กฤตภาค คือ ข่าว บทความ หรือรูปภาพต่าง ๆ ที่ตัดจากหนังสือพิมพ์ หรือวารสาร แล้วนำมาตัดปะบนแผ่นกระดาษ พร้อมทั้งระบุแหล่งที่มาของข่าวหรือบทความนั้น ๆ เพื่อใช้ในการเรียนการสอน

สารสนเทศไม่ตีพิมพ์ (non-printed materials) แบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. โสตทัศนวัสดุ (audio material) เป็นวัสดุสารสนเทศที่ใช้เสียงเป็นสื่อในการถ่ายทอดสารสนเทศ ได้แก่ แผ่นเสียง เทปบันทึกเสียง แผ่นซีดี

2. ทัศนวัสดุ (visual materials) ได้แก่ รูปภาพ แผนที่และลูกโลก ภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง แผนภูมิ ภาพแผ่นใส หุ่นจำลอง ของจริง และของตัวอย่าง

3. โสตทัศนวัสดุ (audio-visual materials) เป็นวัสดุสารสนเทศที่เราสามารถรับรู้สารสนเทศได้จากการดูและการฟัง ได้แก่ ภาพยนตร์ แผ่นวีดิทัศน์

4. วัสดุย่อส่วน เป็นวัสดุสารสนเทศที่ได้จากการถ่ายทอดสิ่งพิมพ์ต้นฉบับ โดยย่อส่วนให้มีขนาดเล็กจนไม่สามารถอ่านได้ด้วยตาเปล่า ต้องอ่านด้วยเครื่องอ่าน ได้แก่ ไมโครฟิล์ม ไมโครฟิช

5. วัสดุอิเล็กทรอนิกส์ เป็นวัสดุที่เก็บสารสนเทศในรูปแบบของสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ ซีดีรอม แผ่นวีดิทัศน์ระบบดิจิทัล หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ หนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ และฐานข้อมูล

สรุปความหมายสารสนเทศ คือ ข้อมูลความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริง เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่ตามความเป็นจริงได้ผ่านการดำเนินการวิธีการประมวลผล วิเคราะห์ สังเคราะห์ การสรุป รวมข้อมูล และจัดเก็บ บันทึกในรูปแบบลักษณะทางกายภาพต่าง ๆ เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ และเข้าใจความหมายได้อย่างครบถ้วน

แนวคิดการให้บริการสารสนเทศ

ความหมายการให้บริการสารสนเทศ

การให้บริการสารสนเทศ (information service) ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2537, หน้า 112-118) หมายถึง งานบริการที่ให้ข้อมูล ข่าวสาร ข้อเท็จจริงอย่างละเอียดลึกซึ้ง โดยมุ่งเน้นให้ผู้ใช้งานได้รับสารสนเทศตามที่ต้องการอย่างสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง และตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด นอกจากนี้ยังติดต่อกับแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ผู้ใช้งานต้องการ รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ บริการสารสนเทศจะเน้นให้ผู้ใช้งานได้รับสารสนเทศที่ดี ครอบคลุมตรงกับความต้องการและรวดเร็วดังนั้นนักสารสนเทศจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดเตรียมสารสนเทศที่มีคุณค่า สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้สารสนเทศ และเตรียมสารสนเทศไว้ให้ผู้ใช้งาน โดยที่ผู้ใช้งานไม่ต้องไปค้นหาเอง บริการสารสนเทศจึงเป็นบริการที่สถาบันบริการสารสนเทศจัดขึ้นเพื่อช่วยเหลือผู้ใช้งาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ระดับสูงระหว่างนักสารสนเทศกับผู้ใช้งานสารสนเทศแต่ละคน หรือผู้ใช้งานสารสนเทศเฉพาะกลุ่ม

คุณภาพการให้บริการสารสนเทศ

คุณภาพการให้บริการสารสนเทศ คือ การให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ หรือทำให้ผู้ให้บริการมีความพอใจ (สมพร พุทธาพิทักษ์ผล, 2551, หน้า 93-97) ซึ่งคุณภาพการให้บริการพิจารณาได้จากด้านต่าง ๆ ดังนี้ (Armistead & Clark, 1992, pp. 159-161)

1. การทำงานหรือสมรรถนะ (performance) คือ ความสามารถหรือคุณลักษณะเบื้องต้นของผลิตภัณฑ์และบริการ
2. ลักษณะพิเศษเพิ่มเติม (feature) คือ ความสามารถหรือคุณลักษณะพิเศษที่มีเพิ่มเติมของสินค้าเพื่อให้ความสะดวกแก่ลูกค้า เพื่อสนับสนุนผลิตภัณฑ์และบริการนั้น
3. ความเชื่อถือได้ (reliability) หมายถึง อายุการใช้งานที่เหมาะสม รวมทั้งโอกาสที่อาจเกิดความบกพร่องครั้งแรกกับสินค้าในระยะเวลาที่กำหนด

4. ความสอดคล้องกับมาตรฐาน เกณฑ์ หรือแบบที่กำหนด (conformance) หมายถึง ระดับของการออกแบบและการทำงานของสินค้าที่สอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนดไว้

5. ความทนทาน (durability) หมายถึง อายุการใช้งานของสินค้าก่อนที่ต้องส่งซ่อมหรือบำรุงรักษา ความทนทานของสินค้าบางรายการอาจสัมพันธ์กับการรับประกันคุณภาพสินค้า

6. ความพร้อมในการจัดบริการซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของผลิตภัณฑ์ (serviceability) หมายถึง ความสะดวก รวดเร็ว ของบริการ และความถูกต้องสมบูรณ์เชิงเทคนิคของบริการ

7. สุนทรียภาพ (aesthetics) หมายถึง ลักษณะภายนอกของสินค้าที่ดูดี สวยงาม ดึงดูดใจ หรือให้ความรู้สึกที่ดี

8. ภาพพจน์ (image) หรือคุณภาพตามที่ถูกบริโภค (perceived quality) หมายถึง ตราผลิตภัณฑ์และบริการ หรือชื่อและชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์และบริการ รวมทั้งระดับคุณภาพที่ถูกบริโภค

นอกจากคุณภาพบริการดังกล่าวแล้ว Zeithaml, Parasuraman, and Berry (1990, pp. 20-23) ได้นำเสนอในลักษณะที่แตกต่าง ดังนี้

1. ลักษณะที่จับต้องได้ (tangibles) สิ่งอำนวยความสะดวกที่ปรากฏให้เป็นรูปธรรม เช่น อุปกรณ์เครื่องมือ อาคารสถานที่ บุคลากร และเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร

2. การตอบสนองต่อผู้ใช้บริการ (responsiveness) ความเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้ใช้บริการและการตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการอย่างทันท่วงที

3. ความสามารถของผู้ให้บริการ (competence) การที่ผู้ให้บริการมีความสามารถ ความรู้และทักษะในการให้บริการได้

4. ความมีมารยาท (courtesy) การบริการด้วยความสุภาพ อ่อนน้อม ให้เกียรติ และเป็นมิตรต่อผู้ใช้บริการ

5. ความน่าเชื่อถือ (credibility) ความน่าไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือ บริการที่ซื่อสัตย์ และจริงใจของผู้ให้บริการ

6. ความมั่นคง (security) ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย อบอุ่นใจขณะใช้บริการ

7. การเข้าถึงบริการ (access) การเข้าใช้บริการง่าย สะดวก ไม่ยุ่งยากหรือซับซ้อนโดยไม่จำเป็น
8. การสื่อสาร (communication) การสื่อสารกับผู้ใช้บริการ ได้อย่างกระจ่าง เข้าใจ หมดข้อสงสัย ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียนหรือการฟัง
9. ความเข้าใจผู้ใช้บริการ (understanding the customer) การเข้าใจถึงความต้องการของผู้ใช้บริการ

ผู้ให้บริการสารสนเทศ

ความหมายของผู้ให้บริการสารสนเทศ หมายถึง บุคลากรผู้ให้บริการสารสนเทศ ซึ่งมีหน้าที่ให้บริการสารสนเทศภายในห้องสมุด ศูนย์สารสนเทศหรือสถาบันบริการสารสนเทศประเภทอื่น เป็นผู้ที่ต้องดำเนินการคัดเลือก วิเคราะห์และประมวลผลทรัพยากรสารสนเทศ ตลอดจนเตรียมการค้นคืนและเผยแพร่สารสนเทศให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการค้นหาข้อเท็จจริง ค้นหาทรัพยากรสารสนเทศให้ผู้ใช้ คัดเลือกสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้เป็นรายบุคคล รวมทั้งแนะนำการใช้ทรัพยากรสารสนเทศให้กับผู้ใช้ได้รับข่าวสารข้อมูลที่ต้องการ ได้อย่างสะดวกและเหมาะสม ความสำเร็จของการให้บริการและเผยแพร่สารสนเทศขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ผู้ให้บริการสารสนเทศถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้ผู้ใช้ได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ และได้รับบริการที่มีคุณภาพ โดยการคัดเลือกสารสนเทศให้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้จากแหล่งสารสนเทศ (พิมลพรรณ เรพเพอร์, 2533, หน้า 715) นอกจากนี้ จีวรธรณ ภัคคินบุตร (2532, หน้า 191) ได้ให้ความหมายของผู้ให้บริการสารสนเทศ คือ ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดการและการค้นหาสารสนเทศเพื่อบริการแก่ผู้อื่น วิเคราะห์ และวินิจฉัยความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้ ค้นหาสารสนเทศที่มีคำตอบตามที่ผู้ใช้ต้องการ ตลอดจนชี้แนะหรือเชื่อมโยงไปยังแหล่งสารสนเทศที่สามารถให้ข้อมูลและสารสนเทศที่ต้องการได้ ผู้ให้บริการสารสนเทศ ควรมีความรู้ทางการจัดการสารสนเทศ ความรู้เฉพาะสาขาวิชา ที่ให้บริการ ในหน่วยงานที่สังกัด และความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศรวมทั้งความรู้รอบตัว มีทักษะ คือ ความชำนาญงานด้านการให้บริการสารสนเทศ ส่วนประภาวดี

สืบสนธิ์ (2543, หน้า 183) ได้นิยามถึงบทบาทของผู้ให้บริการสารสนเทศว่า เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่ตนมีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการ ตลอดจนทรัพยากรสารสนเทศที่มีอยู่ตามแหล่งต่าง ๆ และให้บริการสารสนเทศที่ถูกต้องเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ การงาน เพื่อเป็นวิทยบริการแก่บุคคล และสังคม ผู้ให้บริการสารสนเทศจึงเป็นบุคลากรที่เป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างแหล่งสารสนเทศและผู้ใช้

คุณสมบัติของผู้ให้บริการสารสนเทศ เพื่อให้บริการสารสนเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ให้บริการสารสนเทศควรมีคุณสมบัติที่ช่วยส่งเสริมการปฏิบัติงานให้ได้ผลตามวัตถุประสงค์ของการให้บริการสารสนเทศ ได้แบ่งคุณสมบัติของผู้ให้บริการสารสนเทศไว้ 3 ประการ ดังนี้ (จิรวรรณ กักคิบุตร, 2532, หน้า 194-197)

1. ความรู้ ผู้ให้บริการสารสนเทศต้องมีความรู้ ดังนี้
 - 1.1 ความรู้ด้านการจัดการสารสนเทศ คือ ความรู้ที่ได้จากการศึกษาอบรมในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องเช่น สารสนเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์ คอมพิวเตอร์
 - 1.2 ความรู้ในสาขาวิชาเฉพาะที่ให้บริการ เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้เบื้องต้นและเข้าใจเนื้อหาสารสนเทศสาขาวิชาเฉพาะ ช่วยให้ผู้สามารถจัดการและค้นหาสารสนเทศในสาขาวิชาเฉพาะได้ดี
 - 1.3 ความรู้เกี่ยวกับสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศ ตลอดจนกลยุทธ์การค้นหาสารสนเทศ รวมไปถึงความรู้รอบตัว
2. ทักษะ ผู้ให้บริการสารสนเทศต้องมีความชำนาญทางการจัดการสารสนเทศ ดังนี้
 - 2.1 สามารถจัดการข้อมูลและสารสนเทศให้เหมาะสมกับผู้ใช้แต่ละกลุ่ม แต่ละประเภทและสาขา
 - 2.2 รู้จักและใช้มวลทรัพยากรสารสนเทศ แหล่งสารสนเทศ และคู่มือช่วยการค้นคว้าต่าง ๆ ตลอดจนรู้จักวิธีการเทคนิค และกลยุทธ์ที่เหมาะสม
 - 2.3 รู้จักเทคโนโลยีสารสนเทศกับการบริการเพื่อให้งานบริการดำเนินไปในด้านที่อำนวยความสะดวกแก่ผู้ใช้มากที่สุด
 - 2.4 สามารถเจรจาสอบถามความต้องการที่แท้จริงของผู้ใช้

2.5 สามารถประเมิน แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับบริการสารสนเทศที่ผู้ใช้จะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่

3. คุณสมบัติส่วนตัว ผู้ให้บริการสารสนเทศต้องมี ดังนี้

3.1 มีทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับวิชาชีพ งานบริการสารสนเทศ ตลอดจนผู้ใช้บริการ

3.2 มีจิตใจมุ่งบริการ โดยยึดถือความพึงพอใจของผู้ใช้เป็นหลัก

3.3 ต้องเป็นผู้มีมานะ อดทน อุตสาหะ รอบคอบ และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

3.4 สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ เพราะงานบริการสารสนเทศเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับงานสารสนเทศอื่น ๆ เช่น การจัดหา จัดระบบ และนำสารสนเทศออกให้บริการ

การเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสารสนเทศ

การเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการสารสนเทศควรมีการวางแผนเพื่อจัดบริการสารสนเทศให้เหมาะสมต่อความต้องการของผู้ใช้จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานให้บริการสามารถนำเอาทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ มาให้บริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด ดังนี้ (ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ, 2537, หน้า 115-117)

1. สำรวจความต้องการของผู้ใช้สารสนเทศ เป็นการสำรวจถึงมูลเหตุจูงใจที่ทำให้บุคคลต้องการสารสนเทศ ซึ่งบุคคลจะมีความต้องการที่ต่างกันไป ทั้งขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบในหน้าที่การงานหรือเป็นความต้องการพื้นฐานของบุคคลโดยทั่ว ๆ ไป อาทิ เช่นความต้องการทางด้านปัจจัย 4 ความต้องการการมีชื่อเสียง หรือความต้องการอยากที่จะรู้จักและเข้าใจตัวเองอย่างถ่องแท้ เป็นต้น

2. การตั้งเป้าหมาย เป็นผลมาจากการได้รับข้อมูลซึ่งได้ผ่านการวิเคราะห์วิจัยให้ทราบว่า บริการต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์อะไร มีลักษณะและขอบเขตของบริการอย่างไร ซึ่งการตั้งเป้าหมายนี้อาจจะทำอย่างกว้างหรือจะให้แคบลงไป ในลักษณะเชิงพฤติกรรม

3. เทคนิคและยุทธวิธีการนำเสนอบริการ เป็นการหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อจัดส่งสารสนเทศไปให้ถึงผู้ใช้ได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และทันต่อความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับระดับความต้องการของผู้ใช้บริการสารสนเทศ ประเภทของ

สารนิเทศ และวิธีการนำส่งสารนิเทศ ซึ่งอาจใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารนิเทศต่าง ๆ เช่น ใช้ระบบส่งข้อมูลทางคอมพิวเตอร์ในลักษณะออนไลน์ หรือส่งทาง โทรสาร เป็นต้น

4. การติดตามและประเมินผล จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบถึงเป้าหมายที่ได้วางไว้ ว่าตรงกับความต้องการหรือไม่ ทั้งนี้อาจจัดทำการศึกษาติดตามผล โดยการใช้แบบสอบถาม แบบสำรวจ การสังเกต หรือการสัมภาษณ์ ซึ่งผลของการติดตามจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การให้บริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การให้บริการสารสนเทศต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาหน่วยงานทุกหน่วย ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาประเทศชาติ มีคำกล่าวที่ว่า “ความรู้คืออำนาจ” หรือ “สารสนเทศคืออำนาจ” (information is power) ใครมีข้อมูลมากผู้นั้นย่อมมีอำนาจมาก คำดังกล่าวสามารถพิสูจน์ได้ดีในวงการธุรกิจ หรืออุตสาหกรรม บริษัทใดมีข้อมูลทางเทคโนโลยีใหม่ ๆ ย่อมได้เปรียบกว่าบริษัทที่ไม่มีการพัฒนาเทคโนโลยี ศูนย์สารสนเทศต่าง ๆ จึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่จะได้ข้อมูลสารสนเทศในทุกรูปแบบโดยการจดหมายให้บริการภายในศูนย์สารสนเทศให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (จุมพจน์ วนิชกุล, 2551) นอกจากนี้ บทบาทสำคัญในการให้บริการสารสนเทศ ที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ มีความถูกต้องและครบถ้วน นักสารสนเทศและผู้ให้บริการสารสนเทศจำเป็นต้องเข้าใจองค์ประกอบในกระบวนการสารสนเทศ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้ (ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ, 2537, หน้า 117-118)

1. มีความรู้ (knowledge) นักสารสนเทศจำเป็นต้องมีความรู้ในเรื่องทรัพยากรสารสนเทศเป็นอย่างดี รวมถึงมีความรู้ สามารถใช้เครื่องมือช่วยค้นทรัพยากรสารสนเทศ และเข้าใจระบบสารสนเทศ และมีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาในการใช้สารสนเทศของผู้รับบริการ

2. มีทัศนคติ (attitude) นักสารสนเทศต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการให้บริการมีความจริงใจที่จะช่วยเหลือด้วยความเต็มใจ โดยจะให้บริการที่ดีที่สุดและยึดปรัชญาที่ว่า “to serve the user like the king”

3. มีทักษะ (skill) นักสารสนเทศจำเป็นต้องมีทักษะและสามารถนำความรู้และทัศนคติมาประยุกต์ใช้ในการให้บริการสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

4. มีความน่าเชื่อถือ (reliability) งานบริการที่จะประสบความสำเร็จนั้นต้องมีการจัดบริการอย่างสม่ำเสมอ โดยจัดเตรียมทรัพยากรสารสนเทศให้พร้อมที่จะให้บริการกับผู้ใช้ทุกเมื่อ

ความต้องการสารสนเทศ

ความต้องการสารสนเทศ หมายถึง ช่องว่างทางความรู้ หรือการขาดสารสนเทศ ชั้นใดชั้นหนึ่ง เมื่อคนมีปัญหา/คำถามเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และตระหนักว่าความรู้ที่ตนมีอยู่ไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหา จึงแสวงหาสารสนเทศเพื่อนำมาใช้แก้ไขปัญหา (อารีย์ ชื่นวัฒนา, 2545, หน้า 95-96)

ประเภทของความต้องการสารสนเทศ

1. ความต้องการสารสนเทศตามเงื่อนไขเวลา ซึ่งอาจจะเป็นความต้องการเร่งด่วนที่ต้องได้รับตามกำหนดเวลา ถ้าไม่เช่นนั้นสารสนเทศที่ได้รับก็จะไม่เกิดประโยชน์
2. ความต้องการสารสนเทศตามขอบเขตของความต้องการ ได้แก่ ความต้องการที่กว้าง (expansive need) แคบ (narrowing need) และตรงเป้าหมาย (focused need)
3. ความต้องการที่มีขอบเขตกว้าง หมายความว่า ผู้ใช้ต้องการขยายขอบเขตความรู้ของตนในเรื่องใดเรื่องหนึ่งออกไป โดยการสำรวจอย่างกว้างขวาง เกินขอบเขตที่คาดหวังว่าจะพบสารสนเทศที่เป็นประโยชน์และผู้ใช้ที่ทราบความต้องการสารสนเทศของตนเองอย่างดี สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการลงความเห็นว่างานสารสนเทศที่ค้นหาได้เกี่ยวข้องกับความต้องการเพียงใด และจำกัดขอบเขตการค้นหาสำหรับความต้องการที่ตรงเป้าหมายนั้น

ความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้ อาจเกิดจากสถานการณ์และเวลา หรือความจำเป็นในการใช้ที่แตกต่างกัน โดยอาจสรุปประเภทได้ ดังนี้

1. ต้องการวัสดุสารนิเทศเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งเป็นเรื่องสนใจโดยเฉพาะ ซึ่งอาจนำมาใช้ในการศึกษา วิจัย หรืออื่น ๆ ตามความต้องการ วัสดุสารนิเทศที่ต้องการอาจมีหลายรูปแบบ นอกเหนือจากหนังสือหรือวารสาร เช่นรายงานการวิจัย รายงานการปฏิบัติงาน สิทธิบัตร ข้อมูลซึ่งหน่วยงานเฉพาะรวบรวมไว้ใช้ในสำนักงานเท่านั้น

2. ต้องการทราบแหล่งสารสนเทศทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ เพื่อจะได้ทราบเรื่องราวได้ครบถ้วนในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ในแง่ประวัติ ทฤษฎี หลักการ การปฏิบัติ บุคคลที่เกี่ยวข้อง ข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้อาจจะมีอยู่ในแหล่งสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ เช่น หนังสืออ้างอิง บทความในวารสาร รายงานการสัมมนา ซีดี-รอม ฐานข้อมูล หากสารสนเทศไม่เพียงพอแก่ความต้องการ ผู้ให้บริการก็ต้องสอบถามให้ทราบว่าแหล่งสารสนเทศอื่น ๆ ที่มีสารสนเทศตามที่ต้องการ

3. ต้องการเข้าถึงเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ เพื่อจะได้นำมาใช้ทันที ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน นักวิจัย ผู้ปฏิบัติงาน จะต้องการทราบเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถเจาะจงการเข้าถึงสารสนเทศได้โดยตรง โดยไม่ต้องเสียเวลาในการค้นหา

4. ต้องการเข้าถึงเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ ที่ผลิตขึ้นในต่างประเทศ การศึกษาค้นคว้าวิจัย การแสดงความคิดเห็น ประสบการณ์ และวิชาความรู้ในเรื่องที่ผู้ใช้สนใจแต่ผลิตขึ้นในประเทศอื่น และภาษาอื่น ก็เป็นที่ต้องการ โดยผู้ให้บริการจะจัดหาและแสวงหาสารสนเทศนั้น ๆ มาไว้บริการเพื่อสนองความต้องการของผู้ใช้

5. ต้องการเข้าถึงเนื้อหาสาระในเรื่องนั้น ๆ อย่างหลากหลาย ถูกต้องและครบถ้วน การศึกษา ค้นคว้า วิจัย การแสดงความคิดเห็น ประสบการณ์ ทฤษฎี หลักการ ข้อมูล และข่าวสารในเรื่องต่าง ๆ มีมากน้อยแล้วแต่จะมีผู้ใช้ศึกษาและผลิตสารสนเทศขึ้นไว้ โดยผู้ให้บริการจะต้องแสวงหารวบรวมสารสนเทศให้ได้มากที่สุดและถูกต้องเพื่อสนองตอบความต้องการของผู้ใช้

6. ต้องการวัสดุสารสนเทศและเนื้อหาสาระนิเทศอย่างรวดเร็วทันเวลา ผู้ใช้มีความจำเป็นต้องได้ทราบข้อมูลและความรู้อย่างรวดเร็ว ทันเวลา ผู้ให้บริการจึงต้องเตรียมพร้อมอยู่เสมอที่จะจัดวัสดุสารสนเทศและเนื้อหาสาระนิเทศในเรื่องนั้น ๆ ส่งให้ทันความต้องการ ไม่ว่าผู้ใช้จะอยู่ที่ไหนและจะต้องใช้เทคโนโลยีในการส่งไปให้ถึงผู้ใช้ได้ทันเวลา

ระดับความต้องการของผู้ใช้สารสนเทศ

ระดับความต้องการของผู้ใช้สารสนเทศ จำแนกออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ (Taylor, 1968, pp. 178-194)

1. ความต้องการที่เกิดจากสัญชาตญาณ (visceral needs) หมายถึง ความต้องการที่มีอยู่จริงแต่ไม่สามารถแสดงออกมาได้ ซึ่งบุคคลอาจรู้ว่าตนมีความต้องการต่อเมื่อไม่สามารถตอบสนองความต้องการนั้นได้
2. ความต้องการที่ตระหนักได้ (conscious needs) หมายถึง ความต้องการที่ปรากฏแต่บุคคลนั้นไม่สามารถแสดงออกถึงความต้องการนั้นได้กระจำจชัด
3. ความต้องการที่เป็นกิจจะลักษณะ (formal needs) กล่าวคือ บุคคลนั้นเมื่อมีข้อข้องใจหรือสงสัยและความต้องการสารนิเทศเพื่อแก้ไขข้อข้องใจนั้นก็จะสามารถรวบรวมความคิดและระบุความต้องการนั้น ๆ ได้
4. ความต้องการที่ประนีประนอมได้ (com-promised needs) คือ ความต้องการสารนิเทศจะสามารถเข้าใจ ดีความได้ และเอกสารตลอดจนทรัพยากรของระบบสารนิเทศที่มีอยู่ สามารถตอบสนองความต้องการนั้น ๆ ได้

ความจำเป็นในการใช้สารสนเทศของผู้ใช้

ความจำเป็นในการใช้สารสนเทศทุกรูปแบบตั้งแต่ ข้อมูล ข้อเท็จจริง ข่าวสาร เรื่องราว ความคิด ตลอดจนถึงวิชาความรู้ในสาขาวิชา ต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็น โดยมีความจำเป็นในการใช้สารสนเทศแตกต่างกันไป ดังนี้ (แม้นมาส ชวลิต, 2532, หน้า 16-18)

1. ความจำเป็นสำหรับการศึกษาเพื่อพัฒนาทั้งในส่วนตนและสังคม การที่บุคคลจะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและสังคมได้ จำเป็นต้องมีความรู้ ความเฉลียวฉลาด ความมีสติปัญญา ความมีคุณธรรม รวมทั้งความรู้สึที่สงบและมั่นคง การศึกษาเป็นหัวใจการพัฒนาคอนทุกด้าน จึงมีการใช้สารสนเทศตลอดเวลา ให้เข้ากับเหตุการณ์และสถานการณ์ในปัจจุบัน
2. ความจำเป็นสำหรับการตัดสินใจ บุคคลต้องทำการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ทุกวัน การได้รับรู้ข้อมูล สารสนเทศ ข้อเท็จจริง ความรู้ เรื่องราว ตลอดจนวิชาการที่เกี่ยวข้อง สามารถเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการตัดสินใจในเหตุการณ์นั้นได้
3. ความจำเป็นสำหรับการค้นคว้าวิจัย นักวิจัย ต้องใช้สารสนเทศหลายรูปแบบเพื่อค้นคว้าวิจัยให้รู้เรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างถ่องแท้ หรือเพื่อนำผลลัพธ์ที่ได้มาใช้ในการพัฒนางานหรือสร้างงานใหม่ ๆ

4. ความจำเป็นสำหรับการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน ปัญหาหรือเหตุขัดข้อง หรืออุปสรรคในเรื่องส่วนตัวและการทำงานสามารถเกิดขึ้นได้เสมอ โดยเราจำเป็นต้องแสวงหาข้อมูลใหม่ เทคนิคใหม่ ความรู้ใหม่ หรือ เพิ่มพูนความรู้ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้

5. ความจำเป็นสำหรับการปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน หรือ บริหารงานให้ได้ดังวัตถุประสงค์ ความแตกต่างระหว่างบุคคล หน่วยงาน และสังคมที่พัฒนาแล้วกับที่ยังไม่พัฒนานั้นเห็นได้ชัดจากคุณภาพของผลิตผลและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานหรือบริหารงาน บุคลากรในหน่วยงานจึงมีความจำเป็นในการใช้สารสนเทศใหม่ๆ เพื่อมาปรับปรุงในการทำงานให้มีประสิทธิภาพตลอดเวลา

ความต้องการสารสนเทศและการแสวงหาสารสนเทศ มีแนวคิดที่เกี่ยวข้องกัน เมื่อบุคคลพบว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตามที่ต้องการสารสนเทศ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ แก้ไขปัญหา หรือตอบคำถามเรื่องใดเรื่องหนึ่ง บุคคลนั้น ๆ จะเริ่มแสวงหาสารสนเทศ อาจจะเป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวกับกิจการงาน หรือกิจการส่วนตัว (พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์, 2533, หน้า 72-74)

การแสวงหาสารสนเทศ

การแสวงหาสารสนเทศ คือ การกระทำหรือการปฏิบัติใด ๆ ก็ตามของบุคคลเพื่อจะค้นหาข้อมูลเพื่อนำมาตอบสนองความต้องการสารสนเทศของตน ซึ่งองค์ประกอบของกระบวนการแสวงหาสารสนเทศ พอสรุปได้ดังนี้ (Chen & Hemon, 1982, pp. 5-6)

1. บุคคลผู้มีความต้องการสารสนเทศ
2. ความต้องการสารสนเทศ
3. แหล่งสารสนเทศ
4. สารสนเทศที่สามารถช่วยสนองความต้องการของบุคคลนั้น ๆ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ความต้องการสารสนเทศด้านเศรษฐกิจพอเพียงมีเพิ่มมากขึ้น ความต้องการสารสนเทศด้านเศรษฐกิจพอเพียง มีพื้นฐานมาจากความต้องการเพื่อที่จะเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในแต่ละสาขาอาชีพ เพื่อสนองความอยากรู้ส่วนตัวหรือเพื่อนำไปใช้ในการสร้างผลงานวิจัย โดยจะทำให้เกิดการแสวงหาข้อมูลที่

ถูกต้องเพื่อนำมาจัดปัญหาที่เกิดจากความต้องการสารสนเทศให้หมดไป

ปัญหาในการใช้สารสนเทศของผู้ใช้

ปัญหาในการใช้สารสนเทศของผู้ใช้ ประภาวดี สืบสนธิ์ (2543, หน้า 112-115) ได้ให้ความหมายว่า เป็นการนำข้อมูลสารสนเทศระหว่างผู้ให้บริการไปสู่ผู้ใช้บริการมีกระบวนการที่ซับซ้อน นับตั้งแต่ตัวสารสนเทศ สื่อที่ใช้บรรจุสารสนเทศ ช่องทางนำส่งตัวผู้รับ ตลอดจนสภาพแวดล้อมขององค์กร เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ได้จำแนกปัญหาการถ่ายทอดและการใช้สารสนเทศเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ปัญหาในการเข้าถึงสารสนเทศ องค์กรประกอบในการเลือกใช้สารสนเทศ คือ แหล่งนั้นใช้ได้ง่ายและเข้าถึงได้สะดวก ในการแสวงหาสารสนเทศ ถ้าแหล่งสารสนเทศไม่สามารถสนองความต้องการได้ก็จะไม่สามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ รวมถึงขาดการควบคุมทางบรรณานุกรมระดับชาติ ขาดเงินที่จะซื้อหรือจัดหาสารสนเทศ ขาดบุคลากรที่มีความสามารถและชำนาญทางด้านสารสนเทศ อุปสรรคทางด้านภาษา ขาดบริการชี้แนะแหล่งที่เหมาะสมให้แก่ผู้ใช้

2. ปัญหาเกี่ยวกับความพร้อมของเอกสาร อาจจะเป็นทางด้านกฎหมายลิขสิทธิ์ ข้อจำกัดทางการเมือง ขาดนโยบายที่เหมาะสมเกี่ยวกับการนำส่ง

3. ปัญหาในการรับสารสนเทศและใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดจากระดับการศึกษาของผู้ใช้ การบรรจุและการนำเสนอสารสนเทศไม่ดีพอ ขาดแรงจูงใจในการใช้สารสนเทศ ขาดนโยบายสารสนเทศที่เหมาะสมและแผนที่จะส่งเสริมการใช้สารสนเทศ ขาดการอบรมผู้ใช้ในระดับโรงเรียนและระดับสูงกว่านี้ การให้บริการสารสนเทศไม่มีประสิทธิภาพ

ปัญหาด้านการใช้ห้องสมุดที่มีผลกระทบต่อนักศึกษา จำแนกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ (สุนนา อินทร์คำน้อย, อรทัย เลียงจินดาถาวร และมาลี ไชยเสนา, 2539, หน้า 202-203)

1. ปัญหาไม่มีทรัพยากรห้องสมุด หรือมีแต่ไม่เพียงพอ หรือมีแต่ลำสมัย ไม่ว่าจะเป็นหนังสือชื่อเรื่องที่ต้องการมีน้อยฉบับ หนังสืออ้างอิงมีน้อย วารสารชื่อที่ต้องการไม่มี หนังสือพิมพ์ไม่เพียงพอ หนังสืออ้างอิงเก่าลำสมัย โสตทัศนวัสดุมีเนื้อเรื่องไม่ทันสมัย

เป็นต้น สาเหตุของปัญหาอาจเกิดจากฝ่ายห้องสมุดไม่สามารถจัดซื้อทรัพยากรห้องสมุดให้เพียงพอต่อผู้ใช้ ซึ่งนับวันจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นในขณะที่ห้องสมุดได้รับงบประมาณจำกัด การแก้ไขปัญหานี้ ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนให้มีทรัพยากรห้องสมุดอย่างเพียงพอ โดยควรสำรวจข้อมูลรายละเอียดด้วยว่ามีทรัพยากรประเภทใด ชนิดใดไม่เพียงพอ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผน พิจารณาจัดสรรงบประมาณ สาเหตุอีกอย่างหนึ่งอาจเกิดจากวิธีการคั่นของนักศึกษา ซึ่งถ้าเกิดปัญหาในการคั่นนักศึกษาควรขอคำแนะนำจากบรรณารักษ์ นักศึกษาควรมีส่วนในการเสนอรายชื้อทรัพยากรห้องสมุดได้

2. ปัญหาการไม่เข้าใจของนักศึกษา อาจจะเป็นการไม่ทราบวิธีการใช้หนังสืออ้างอิง การไม่ทราบความสำคัญของสิ่งพิมพ์รัฐบาล ความไม่เข้าใจวิธีการในการสืบค้นฐานข้อมูล เป็นต้น ห้องสมุดต้องจัดทำประชาสัมพันธ์หรือจัดกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาควรร่วมวางแผนและดำเนินนโยบายการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายโดยเน้นคุณภาพการจัดการศึกษา การแก้ไขปัญหานอกจากทุกฝ่ายจะเห็นปัญหาร่วมกันแล้ว ควรร่วมกันแก้ไขปัญหาโดยเห็นแก่ประโยชน์ของนักศึกษาและผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ ควรจัดให้มีการสอนรายวิชาที่เกี่ยวกับการอ่านและการคั่นคว่ำเบื้องต้นและสนับสนุนให้มีการอบรมการคั่นคว่ำเบื้องต้น

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นสถาบันการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ก่อตั้งเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2509 ด้วยความช่วยเหลือเบื้องต้นจาก คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรมวิเทศสหการ มูลนิธิฟอร์ด และ Midwest University Consortium for International Affairs (MUCIA) โดยโอนคณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ งานฝึกอบรมส่วนหนึ่งของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ งานฝึกอบรม และงานสอนส่วนหนึ่งของสำนักงานสถิติแห่งชาติ มาเป็นกิจกรรมหนึ่งของสถาบัน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์มีสถานภาพเป็นหน่วยงานระดับกรม ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐแห่งเดียวในประเทศไทยที่ทำการสอนเฉพาะระดับบัณฑิตศึกษา (สูงกว่าปริญญาตรี) โดยเน้นหนักในสาขาวิชาทางด้านการบริหารการพัฒนา นอกจากนี้ยังมีหน้าที่ในการวิจัย ฝึกอบรม และให้บริการทางวิชาการ แก่หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจ เอกชน และประชาชนทั่วไป

ปณิธาน

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ถือกำเนิดจากแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประมุขมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยเป็นสถาบันการศึกษา ชั้นสูง วิจัย ฝึกอบรม และบริการวิชาการแก่สังคม เพื่อมุ่งเน้นให้การพัฒนาเกิดผลแก่ ประเทศชาติ สอดคล้องกับพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลก และเป็นสถาบันที่ให้ความสำคัญ ในการผลิตผู้นำการเปลี่ยนแปลง การร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมในการแก้ไข ปัญหาของสังคม ชี้นำความคิด เพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาสังคมไทย โดยดำรงไว้ซึ่งจริยธรรมและคุณธรรม

วิสัยทัศน์

เป็นสถาบันสร้างผู้นำสังคมไทย ศึกษา วิจัย รับผิดชอบต่อสังคมด้านพัฒนบริหารศาสตร์ ด้วยความมีประสิทธิภาพ

พันธกิจ

ผลิตบัณฑิตระดับบัณฑิตศึกษาที่มีภาวะผู้นำ พัฒนาองค์ความรู้ และให้บริการ วิชาการด้านบริหารการพัฒนา เพื่อให้บุคลากรของประเทศมีศักยภาพเพียงพอในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

ปรัชญาในการดำเนินงาน

ดำเนินงานโดย มุ่งเน้นคุณภาพและยึดมั่นในคุณธรรม เพื่อดำรงไว้ซึ่งความเป็นผู้นำในศาสตร์ว่าด้วยบริหารการพัฒนา

แผนยุทธศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 2550-2552

1. การพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ
2. การเสริมสร้างศักยภาพการวิจัยของสถาบัน
3. การเสริมสร้างศักยภาพการบริหารจัดการสถาบันเพื่อให้เป็นสถาบันบัณฑิตศึกษาระดับแนวหน้าของชาติ
4. การขยายบทบาทให้บริการแก่สังคม
5. การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรและการเรียนรู้ของนักศึกษา

การเรียนการสอนด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เปิดสอนเฉพาะหลักสูตรในระดับบัณฑิตศึกษา คือ ปริญญาเอก ปริญญาโท และประกาศนียบัตรบัณฑิต โดยมีหน่วยงานที่จัดการเรียนการสอน ดังนี้ คณะบริหารธุรกิจ คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ คณะสถิติประยุกต์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม คณะภาษาและการสื่อสาร คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศ

หลักสูตรที่เปิดสอนเกี่ยวกับด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

หลักสูตรปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2550) มีการเปิดสอนในหมวดวิชาเลือก 1 วิชา คือ สส. 848 การพัฒนามนุษย์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (SE. 848 Human Development by Sufficiency Economy Approach) จำนวน 3 หน่วยกิต มีรายละเอียดเนื้อหาวิชา คือ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี แนวทางเลือก กระบวนวิธีการ ตลอดจนแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนามนุษย์จากอดีตถึงปัจจุบัน โดยเปรียบเทียบกับแนวคิด

แนวทาง กระบวนวิธีการพัฒนามนุษย์และความมั่นคงของมนุษย์ทั้งด้านกายภาพและจิตวิญญาณตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับปริญญาโท มีรายวิชาที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

1. หมวดวิชาเสริมพื้นฐาน เป็นรายวิชาที่เป็นวิชาเสริมพื้นฐานที่นักศึกษาในทุกหลักสูตรต้องเรียนคือ รายวิชา สพ. 4000 พื้นฐานสำหรับบัณฑิตศึกษา (ND. 4000 Foundation for Graduate Studies) จำนวน 3 หน่วยกิต มีเนื้อหาวิชา คือ แนะนำการเมืองและการปกครอง เศรษฐกิจไทย ธุรกิจไทย สังคมไทย จริยธรรมของนักบริหาร จริยธรรมทางวิชาการ การพัฒนาบุคลิกภาพ สุขภาพกาย สุขภาพจิต รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร การเขียนรายงานทางวิชาการ และเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนา

2. หมวดวิชาเลือกสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เปิดสอนวิชา ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนา (สปพ. 700) เป็นวิชาเลือกให้นักศึกษาทุกหลักสูตรของสถาบัน ทั้งนักศึกษาภาคปกติและภาคพิเศษ รวมทั้งนักศึกษาระดับปริญญาเอก นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอก ที่มีความสนใจ ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนา ลงทะเบียนเรียนวิชานี้ร่วมกับนักศึกษาของสถาบัน ได้ด้วย วิชานี้จะช่วยเป็นแนวทางให้นักศึกษาที่สนใจพัฒนากรณีศึกษา หรือการศึกษอิสระในลักษณะภาคินิพนธ์ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นักศึกษาจะได้สร้างความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมาด้วยตนเอง ทำให้ได้รับความรู้ และการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ ยังช่วยให้นักศึกษาได้ศึกษา ด้านการพัฒนาของสาขาวิชาอื่นเพื่อเป็นพื้นฐานการสร้างวิทยุทัศน์การพัฒนา ที่เป็นบูรณาการได้ นอกจากนี้ยังมีหลักสูตร ที่มีการเปิดสอน ดังนี้

2.1 หลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาการเศรษฐกิจ เปิดสอนหมวดวิชาเลือกทั่วไป รายวิชา พศ. 7110 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ทางเศรษฐศาสตร์ (DE. 7110 Philosophy of Sufficiency Economy and Economic Applications) จำนวน 3 หน่วยกิต มีเนื้อหาวิชา คือ ศึกษาความเป็นมาและความหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามที่ได้พระราชทานนำมาใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทฤษฎีและเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อการประยุกต์

ปรัชญา เช่น การสร้างควมมีเหตุผลในการตัดสินใจ การวิเคราะห์ความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากรต่อสังคม การวิเคราะห์และบริหารความเสี่ยง การสร้างธรรมาภิบาลและบรรษัทภิบาล เศรษฐศาสตร์สารสนเทศ (Economics of Information) สถาบันเศรษฐกิจและการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจตามหลักของปรัชญาบุพวิชา พศ. 6100 และพศ. 6200

2.2 หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม เปิดสอนหมวดวิชาเลือก คือ รายวิชา จส. 7028 การจัดการสิ่งแวดล้อมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง (EM. 7028 Sufficiency Economy Based Environmental Management) มีเนื้อหาวิชา คือ สร้างพื้นฐานความเข้าใจทฤษฎี หลักการและเครื่องมือสำหรับการวัดผล การจัดการสิ่งแวดล้อมแบบเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีลักษณะสมดุลของการหมุนเวียน สสารและพลังงาน มีการพึ่งพาระหว่างกิจกรรมของสิ่งมีชีวิตและกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แสดงให้เห็นการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กลมกลืนกับธรรมชาติ และผลดีทางเศรษฐกิจและการพัฒนาคน การจัดการปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมของการพัฒนาเศรษฐกิจและการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน

2.3 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2551) เปิดสอนรายวิชา พค. 7055 การประยุกต์เศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนา (SD. 7055 Sufficiency Economy Application to Development) จำนวน 3 หน่วยกิต มีเนื้อหาวิชา คือ ศึกษาปรัชญาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง อุดมการณ์ หลักการ เทคนิค วิธีการ และกรณีตัวอย่างเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กระบวนการ และขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ไปสู่การปฏิบัติตลอดจนรูปแบบ กลไก กลยุทธ์ และกลวิธี การประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาและการบริหารงานพัฒนา

3. หมวดวิชาเอก มีการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2551) วิชาเอกการวิจัยและพัฒนาทางจิต-พฤติกรรมศาสตร์ เปิดสอนรายวิชา พค. 7019 การวิจัยและพัฒนาบุคคลตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SD. 7019 Research and Development of Individual Based on Principles of Sufficiency Economy) จำนวน 3 หน่วยกิต มีเนื้อหาวิชา คือ การวิเคราะห์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำองค์ความรู้ทางจิตวิทยา เช่น

จิตวิทยาสังคม จิตวิทยาพัฒนาการ เป็นต้น พฤติกรรมศาสตร์ต่าง ๆ มาบูรณาการ เพื่อ กำหนดนโยบายและการวางแผนในการขับเคลื่อนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การวิจัย และประยุกต์ใช้ดัชนีเครื่องชี้และการจัดการพัฒนาในระดับบุคคลและกลุ่ม (สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2551)

ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นศูนย์ความรู้ และข้อมูลปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงด้านพัฒนบริหารศาสตร์ ซึ่งมีทิศทางการ ดำเนินงาน ดังนี้

พันธกิจ ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงมีพันธกิจ ดังนี้

1. พัฒนาและจัดการองค์ความรู้ของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยส่งเสริม ให้ คณาจารย์ นักศึกษา และบุคลากรในสถาบัน มีส่วนร่วมในการวิจัยพัฒนา องค์ความรู้ และขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ดำเนินการด้านการสอน วิจัย และฝึกอบรม เพื่อเผยแพร่ความรู้ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง โดยร่วมกับหน่วยงานในสถาบัน
3. เสริมสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกในการพัฒนาและขับเคลื่อนการประยุกต์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วัตถุประสงค์ ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. พัฒนาหลักสูตรและรูปแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ต่าง ๆ และสร้างความพร้อมในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ให้สามารถดำเนินการต่อ ด้วยตนเอง อย่างต่อเนื่อง รวมถึงการจัดทำกระบวนการติดตามผลอย่าง ต่อเนื่อง โดยกลุ่มเป้าหมาย เบื้องต้น ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงาน รัฐและเอกชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ใน ระดับท้องถิ่น ข้าราชการ วิทยากรและครู นักการเมือง
2. พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมและการศึกษาระดับหลังปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง
3. ส่งเสริมการวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยเปิด โอกาสให้อาจารย์ นักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอกสถาบัน มีส่วนร่วมในการวิจัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

4. สนับสนุนการสร้างความร่วมมือทางวิชาการด้านเศรษฐกิจพอเพียงกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

5. ส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้และกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงในรูปวารสาร บทความ สิ่งพิมพ์อื่น ๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง: ทิศทางการดำเนินงาน, ม.ป.ป.)

สำนักบรรณสารการพัฒนา

ประวัติความเป็นมา สำนักบรรณสารการพัฒนา เป็นห้องสมุดระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ให้บริการเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัย การฝึกอบรม และการให้บริการวิชาการสาขาพัฒนบริหารศาสตร์

ปัจจุบันทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานสารนิเทศสาขาสังคมศาสตร์ในระบบสารนิเทศทางวิชาการแห่งชาติ (Thai Natis) เป็นห้องสมุดเผยแพร่สิ่งพิมพ์ของธนาคารโลก (World Bank) และห้องสมุดเผยแพร่สิ่งพิมพ์ของสหพันธ์ระหว่างประเทศว่าด้วยสมาคมและสถาบันห้องสมุด (IFLA) นอกจากนี้ยังเป็นห้องสมุดในเครือข่ายระบบห้องสมุดในประเทศไทย (ThaiLIS)

สำนักบรรณสารการพัฒนาแต่เดิมเป็นห้องสมุดคณะรัฐประศาสนศาสตร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2498 ต่อมามีการจัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2509 คณะรัฐประศาสนศาสตร์ได้โอนเข้ามาเป็นคณะหนึ่งของสถาบัน ห้องสมุดคณะรัฐประศาสนศาสตร์จึงเปลี่ยนเป็นสำนักบรรณสารการพัฒนา และมีฐานะเป็นห้องสมุดของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ต่อมาสำนักบรรณสารการพัฒนาได้ย้ายมาอยู่ที่ชั้น 2-4 อาคารอเนกประสงค์ เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2541

วิสัยทัศน์ สำนักบรรณสารการพัฒนาเป็นห้องสมุดเพื่อการวิจัยในสาขาพัฒนบริหารศาสตร์และพัฒนาไปสู่การเป็นห้องสมุดดิจิทัลอย่างสมบูรณ์

พันธกิจ สำนักบรรณสารพัฒนาจะให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างความเข้มแข็งสำหรับสารสนเทศในสาขาพัฒนบริหารศาสตร์ ให้บริการใน

ลักษณะมุ่งสู่ผู้ใช้ ส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต และสนับสนุนการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกัน

การบริการสารสนเทศด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสำนักบรรณสาร

การพัฒนา การจัดหาทรัพยากรสารสนเทศด้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้บริการสารสนเทศด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถแสวงหาข้อมูลสารสนเทศได้จากสื่อในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. สิ่งตีพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ หนังสือพิมพ์ ที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศด้านเศรษฐกิจพอเพียง
2. งานวิจัย ได้แก่ ภาคนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ ที่กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียง
3. วารสาร ได้แก่ วารสารทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับสารสนเทศด้านเศรษฐกิจพอเพียง
4. ฐานข้อมูลด้านเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ฐานข้อมูลเศรษฐกิจพอเพียง ฐานข้อมูล OPAC ฐานข้อมูลกฤตภาค ฐานข้อมูลรายการวารสารอิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์อิเล็กทรอนิกส์ ฐานข้อมูลข่าว
5. เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ เว็บไซต์ที่มีหน่วยงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นผู้จัดทำ ได้แก่ การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง กปร. มูลนิธิชัยพัฒนา คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจฯ เครือข่ายกาญจนาภิเษก ซึ่งทางสำนักบรรณสาร-การพัฒนาได้ทำเชื่อมต่อไว้ให้ผู้ใช้บริการ (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, สำนักบรรณสารการพัฒนา, 2551, หน้า 3-20)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา มีดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการสารสนเทศ

มารยาท พุ่มโพธิ์ และกำจัด กะลำพะบุตร (2531) ได้ศึกษา ความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดเกี่ยวกับผู้ใช้บริการในสำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง

จุดประสงค์ของการวิจัย คือ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ห้องสมุดเกี่ยวกับบริการของสำนักหอสมุดกลาง ความต้องการของผู้ใช้ห้องสมุดเกี่ยวกับผู้ให้บริการว่าควรมีวุฒิหน้าที่ คุณสมบัติทั่วไปอย่างไร และต้องการเปรียบเทียบความต้องการของอาจารย์และนักศึกษาในด้านต่าง ๆ พบว่า อาจารย์และนักศึกษา มีความพึงพอใจการบริการของสำนักหอสมุดกลางในระดับปานกลาง อาจารย์มีความพอใจสูงสุด คือ การแนะนำการใช้ห้องสมุดของผู้ให้บริการ และนักศึกษามีความพอใจสูงสุดในด้านปริมาณและคุณภาพหนังสือ อาจารย์และนักศึกษามีความต้องการเกี่ยวกับวุฒิของผู้ให้บริการเฉลี่ยแตกต่างกัน แต่มีความต้องการสอดคล้องกันเกี่ยวกับผู้ให้บริการควรมีวุฒิทางบรรณารักษ์ด้วย อาจารย์ส่วนใหญ่ต้องการผู้ให้บริการมีวุฒิสองปริญญาตรี ส่วนนักศึกษาต้องการผู้ให้บริการมีวุฒิปริญญาตรีเท่านั้น อาจารย์และนักศึกษามีความต้องการเกี่ยวกับหน้าที่ของผู้ให้บริการแตกต่างกัน อาจารย์ส่วนใหญ่มีความต้องการสูงสุดในด้านสอนผู้ใช้ห้องสมุดให้รู้จักวิธีใช้ห้องสมุดอย่างถูกต้อง นักศึกษามีความต้องการสูงสุดในด้านตอบปัญหาชี้แหล่งความรู้แก่ผู้ใช้ห้องสมุด อาจารย์และนักศึกษามีความต้องการเกี่ยวกับคุณสมบัติทั่วไปของผู้ให้บริการเฉลี่ยแตกต่างกัน อาจารย์ส่วนใหญ่มีความต้องการสูงสุดในด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ส่วนนักศึกษามีความต้องการสูงสุดในด้านมีความขี้มึนขี้แยแจ่มใส

นันทินี ปาจิณะ (2546) ได้ศึกษา ความต้องการใช้บริการศูนย์วิทยบริการของนักศึกษา สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม การวิจัยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการและเปรียบเทียบการใช้บริการศูนย์วิทยบริการของนักศึกษา สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม ใน 5 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่และอำนวยความสะดวกทั่วไป ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่และการแนะนำบริการตอบคำถาม ด้านการให้บริการเอกสาร ตำรา และสื่อโสตทัศนวัสดุ ด้านการให้บริการครุภัณฑ์ ด้านการจัดกิจกรรมต่าง ๆ และนิทรรศการ พบว่า นักศึกษาสถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม มีความต้องการในการใช้บริการศูนย์วิทยบริการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน นักศึกษามีความต้องการใช้ศูนย์วิทยบริการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านสูงสุด คือ ด้านการให้บริการครุภัณฑ์ รองลงมา คือ ด้านอาคารสถานที่และอำนวยความสะดวกทั่วไป และด้านการให้บริการเอกสารตำราและสื่อโสตทัศนวัสดุ ตามลำดับ นักศึกษาเพศชายและเพศหญิง มี

ความต้องการใช้บริการศูนย์วิทยบริการไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านมีความต้องการไม่แตกต่างกัน โดยนักศึกษาชั้นปีที่ต่างกัน มีความต้องการในการใช้บริการศูนย์วิทยบริการไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า ทุกด้านต้องการไม่แตกต่างกันและนักศึกษาที่เรียนคณะต่างกัน มีความต้องการในการใช้บริการศูนย์วิทยบริการทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุปรียาพร สุริยะ โยธิน (2546) ได้ศึกษา การวิเคราะห์ความจำเป็นของบรรณารักษ์ สำนักบรรณสารการพัฒนา เพื่อการพัฒนาห้องสมุดสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า (1) ปัญหาการทำงานของบรรณารักษ์ส่วนใหญ่เกิดจาก พฤติกรรมผู้ใช้บริการ ห้องสมุด งานบริการ อุปกรณ์สำนักงาน หนังสือ การประชาสัมพันธ์ บุคลากรและสถานที่ ส่วนจุดแข็งของสำนักบรรณสารการพัฒนา คือ ด้านบุคลากร ด้านบริการ และด้านสถานที่ สำหรับจุดอ่อน คือ ด้านความรู้ ด้านประชาสัมพันธ์ ด้านบุคลากร ด้านปฏิสัมพันธ์ ด้านสถานที่ และด้านเทคโนโลยี (2) ภาพรวมคะแนนความพอใจด้านต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ สำนักบรรณสารการพัฒนา ได้แก่ ความพอใจในงานที่ปฏิบัติ ความพอใจในความรับผิดชอบ ความพอใจในนโยบายและการบริหารงาน ความพอใจในการได้รับการยอมรับนับถือ ความพอใจในความก้าวหน้า ความพอใจในความมั่นคงในงาน ความพอใจในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ความพอใจในสภาพแวดล้อมการทำงาน และความพอใจในเงินเดือน (3) ด้านการบริการและด้านบุคลากรของสำนักบรรณสารการพัฒนาในภาพรวม บุคคลทั่วไปพอใจมาก ในขณะที่นักศึกษามีความพอใจปานกลาง (4) หลักสูตรการฝึกอบรมที่เหมาะสมสำหรับบรรณารักษ์ คือ หลักสูตรความรู้พื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ หลักสูตรการพัฒนาความรู้และแนวคิดเพื่อลดขั้นตอนการทำงาน หลักสูตรการปฏิบัติงานเพื่อสร้างระบบการทำงานเป็นทีม หลักสูตรการพัฒนาความรู้ในการจัดทำเอกสารพรรณาลักษณะงานและการกำหนดภาระงาน หลักสูตรการพัฒนาความรู้ในการจัดทำแผนกลยุทธ์ที่ครอบคลุมการปฏิบัติงาน หลักสูตรการพัฒนาความรู้เรื่องการประกันคุณภาพ หลักสูตรการพัฒนาระบบการฝึกอบรมภายในสำนักบรรณสารการพัฒนา หลักสูตรการพัฒนาความรู้ทางการบริการวิชาการแก่สังคม หลักสูตรการพัฒนาความรู้ทางการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด หลักสูตรการมีใจบริการ หลักสูตร

การพัฒนาความรู้ในการจัดเก็บข้อมูลในด้านการให้บริการทางวิชาการเพื่อใช้อย่างอิงและวิเคราะห์หลักสูตรการพัฒนาความรู้ทางด้านการจัดการบริการฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

อัจฉราภรณ์ เฟื่องสถาน (2546) ได้ศึกษา ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ เพื่อศึกษาสถานภาพส่วนบุคคล สภาพการใช้ห้องสมุด และระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ ตลอดจนศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยทักษิณ และศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไข ปรับปรุงการให้บริการของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ ทั้งในส่วนที่สำนักหอสมุดได้ให้บริการอยู่แล้ว และในส่วนที่ผู้ใช้บริการประสงค์จะให้ห้องสมุดจัดบริการเพิ่มเติมพบว่า วัตถุประสงค์การเข้าใช้ คือ อ่านหนังสือ หาข้อมูลประกอบการทำกรบ้าน รายงาน วิจัย ปริยญาานิพนธ์ ยืมคืนหนังสือทั่วไป และทำกรบ้านหรือรายงาน ผู้ใช้บริการใช้การสืบค้นรายการบรรณานุกรมระบบออนไลน์ในการค้นหาทรัพยากรสารสนเทศ ส่วนมากได้ตามที่ต้องการ ส่วนทรัพยากรสารสนเทศที่เป็นประโยชน์กับอาจารย์ คือ หนังสือต่างประเทศ ส่วนนิสิตระดับปริญญาโทและปริญญาตรีให้ความสำคัญกับหนังสือภาษาไทย บริการที่ใช้มากที่สุด คือ บริการยืมคืนหนังสือ บริการสืบค้นฐานข้อมูลสำเร็จรูปซีดีรอมและฐานข้อมูลออนไลน์ที่ผู้ใช้บริการมากที่สุด คือ ฐานข้อมูลปริยญาานิพนธ์ ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสารสนเทศมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง มีความพึงพอใจในบริการยืมคืนหนังสือทั่วไป ทรัพยากรสารสนเทศ และด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ในระดับมาก มีความพึงพอใจด้านบุคลากรในระดับปานกลาง ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ด้านความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของผู้ใช้บริการที่มีต่อการให้บริการสารสนเทศของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยทักษิณ ระดับการศึกษา ชั้นปีที่ศึกษา ประสบการณ์การทำงาน/ตำแหน่งทางวิชาการ อายุ อัตราความถี่ในการเข้าใช้ห้องสมุด มีความสัมพันธ์กับด้านบริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ด้านบุคลากรและด้านอาคารสถานที่และครุภัณฑ์ ขณะที่ศึกษา/สังกัด มีความสัมพันธ์กับด้านทรัพยากรสารสนเทศ

ประภาศรี รุจิรัชย์ (2547) ได้ศึกษา สภาพการให้บริการสารสนเทศของหอสมุด
 ครูสภา สำนักงานเลขาธิการครูสภา เพื่อศึกษาความคาดหวังและสภาพที่เป็นจริงในการ
 ให้บริการสารสนเทศของหอสมุดครูสภา สำนักงานเลขาธิการครูสภา และเปรียบเทียบ
 ความคาดหวังกับสภาพที่เป็นจริงในการให้บริการสารสนเทศใน 7 ด้าน โดยศึกษาจาก
 กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นสมาชิกหอสมุดครูสภาและบุคลากรสังกัดสำนักงานเลขาธิการครู
 สภา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิการครูและบุคลากรทางการ
 ศึกษา พบว่า กลุ่มสมาชิกหอสมุดครูสภา และกลุ่มบุคลากรสังกัดสำนักงานเลขาธิการครู
 สภา สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิการครูและบุคลากรทางการ
 ศึกษา มีสภาพการให้บริการสารสนเทศของหอสมุดครูสภา สำนักงานเลขาธิการครูสภา
 ด้านสภาพที่คาดหวังในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก กลุ่มสมาชิกหอสมุดครู
 สภาและกลุ่มบุคลากรสังกัดสำนักงานเลขาธิการครูสภา สำนักงานคณะกรรมการ
 ส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิการครูและบุคลากรทางการศึกษามีสภาพการให้บริการ
 สารสนเทศของหอสมุดครูสภา สำนักงานเลขาธิการครูสภา ด้านสภาพที่เป็นจริงใน
 ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่สภาพที่เป็นจริงรายด้านส่วนใหญ่อยู่ในระดับ
 ปานกลาง มีเพียง 2 ด้านคือ ด้านบริการข่าวสารทันสมัยและด้านบริการยืมระหว่าง
 ห้องสมุดที่อยู่ในระดับน้อย ส่วนผู้ใช้บริการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับความคาดหวังและ
 สภาพที่เป็นจริงในการให้บริการสารสนเทศของหอสมุดครูสภาในภาพรวมและรายด้าน
 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านบริการสืบค้นสารสนเทศด้วยสื่อ
 อิเล็กทรอนิกส์ ด้านบริการข่าวสารทันสมัย ด้านบริการสารสนเทศเฉพาะบุคคล ด้าน
 บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้าทางวิชาการ ด้านบริการแนะนำแหล่งสารสนเทศ
 ด้านบริการยืมทรัพยากรสารสนเทศ และด้านบริการยืมระหว่างห้องสมุด

อรชร บัวงาม (2547) ได้ศึกษา การให้บริการสารสนเทศของสถานประกอบการ
 ในนิคมอุตสาหกรรมบางปู จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นและสภาพ
 การให้บริการสารสนเทศ รวมทั้งศึกษาปัญหาการให้บริการสารสนเทศของสถาน
 ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมบางปู จ. สมุทรปราการ พบว่า ผู้รับผิดชอบในการให้
 บริการทรัพยากรสารสนเทศ ส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายบุคคล ระบบการจัดเก็บข้อมูล
 ข่าวสารหรือทรัพยากรสารสนเทศ ส่วนใหญ่เป็นการจัดแยกตามเนื้อหาโดยสังเขป ด้าน

ข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรสารสนเทศ ห้องสมุดหรือส่วนงานบริการสารสนเทศ ส่วนใหญ่มีทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสือภาษาไทย วารสารวิชาการและกึ่งวิชาการภาษาไทย หนังสือพิมพ์ภาษาไทย ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการสารสนเทศ ผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนและไม่ให้ความสำคัญในการจัดซื้อและจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ

พระมหาถาวร ขนฺติธมฺโม (2548) ได้ศึกษา การประเมินการบริการสารสนเทศ ในห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า ด้านสภาพแวดล้อมจากการศึกษาความสอดคล้องของเนื้อหาทรัพยากรสารสนเทศกับหลักสูตร ทรัพยากรสารสนเทศที่สนับสนุนความต้องการในการใช้ประกอบการสอนมีค่าอยู่ในระดับร้อยละ 80 จาก 110 รายการ และทรัพยากรสารสนเทศประเภทอื่น ๆ จากแบบสอบถามปลายเปิด 19 รายการ ด้านปัจจัยนำเข้า ทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดส่วนใหญ่ได้ถูกจัดไว้แล้วทุกรายการ โดยปริมาณอยู่ในระหว่าง 2 ถึง 25 เล่มต่อรายการ และมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการ ด้วยค่าสถิติไคสแควร์ที่ระดับความสำคัญที่ .01 ผู้ใช้บริการเห็นว่า หนังสือพิมพ์รายวันและหนังสืออ้างอิงภาษาไทยเป็นประโยชน์มากที่สุด ด้านกระบวนการได้ศึกษาและประเมินจากการให้บริการสารสนเทศในห้องสมุดมหาวิทยาลัย ผู้ใช้บริการมีความถี่ในการใช้บริการที่ต่างกัน ส่วนใหญ่จะใช้บริการเมื่อต้องการค้นคว้าเพิ่มเติมในรายวิชาที่สอน หรือวิชาที่เรียนและในเวลาที่พักจากการสอนและการเรียน ผู้ใช้ส่วนใหญ่ใช้บริการสืบค้น โดยวิธีสืบค้นจากชั้นวางหนังสือด้วยตนเอง รองลงมา คือ ถามบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุด บริการถ่ายเอกสาร บริการยืม-คืนสารสนเทศมี ผู้ใช้บริการมากที่สุด บริการที่ใช้น้อยที่สุด คือ บริการหนังสือจอง ทรัพยากรสารสนเทศ ทั้ง 110 รายการ ผู้ใช้บริการมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง ทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ด้านผลผลิต ผู้ใช้บริการประสบความสำเร็จในการสืบค้นทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุดเป็นบางครั้งและมีความพึงพอใจต่อการให้บริการสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ในระดับปานกลาง ด้านปัญหาและอุปสรรค เนื้อหาของทรัพยากรสารสนเทศ ไม่ตอบสนององวัตถุประสงค์ของหลักสูตรปริญญาโท ทรัพยากรสารสนเทศบางประเภทเหมาะสมในระดับปริญญาตรี แต่ไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ระบบการจัดเก็บ ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ไม่สะดวก ช้า คุณภาพ และปริมาณอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง

ควรปรับปรุงคุณภาพการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศและบริการประเภทต่าง ๆ ในห้องสมุด คุณภาพของตัวทรัพยากรสารสนเทศและปริมาณของทรัพยากรสารสนเทศ

เอกชัย สมบูรณ์ (2547) ได้ศึกษา การให้บริการสารสนเทศแก่นักท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาการให้บริการสารสนเทศแก่นักท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการสารสนเทศแก่นักท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร พบว่า เจ้าหน้าที่ศูนย์ส่งเสริมการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร มีความต้องการใช้เอกสารเผยแพร่เพื่อให้บริการสารสนเทศแก่นักท่องเที่ยวในระดับมาก มีความต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศภาษาไทยในระดับมาก การโฆษณาประชาสัมพันธ์ สถานทูตและสถานกงสุล องค์กรท่องเที่ยว บริษัทนำเที่ยว และข้อมูลการสื่อสาร มีความต้องการใช้ข้อมูลสารสนเทศภาษาอังกฤษในระดับมากที่สุด มีความต้องการใช้ประเภทของข้อมูลสารสนเทศเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ในระดับมากที่สุด มีความต้องการใช้สื่อสารสนเทศเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในระดับมาก มีการใช้ข้อมูลจากแหล่งสารสนเทศในระดับมาก ในด้านปัญหาและแนวทางการให้บริการสารสนเทศแก่นักท่องเที่ยว บุคลากรไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับสารสนเทศด้านท่องเที่ยวมากที่สุด ในด้านสื่อสารสนเทศปัญหาที่พบในระดับมาก คือปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและนโยบาย ในด้านปรับปรุงการให้บริการสารสนเทศแก่นักท่องเที่ยว การจัดอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการค้นหาแหล่งสารสนเทศแก่เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ควรปรับปรุงมากที่สุด

งานวิจัยด้านเศรษฐกิจพอเพียง

สมศักดิ์ ลาดี (2543) ได้ศึกษา การศึกษาการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการเกี่ยวกับการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษา พบว่า สภาพปัญหาการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการวางแผนวิชาการนั้นมีปัญหาในระดับน้อย เนื่องจากผู้บริหาร โรงเรียนสนับสนุนและให้

ความสำคัญกับการเตรียมโครงการ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการจัดที่สอดคล้องกับงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียง และนโยบายปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้นปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง ส่วนความต้องการสนับสนุนในการดำเนินงานกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตให้ได้อย่างพอประมาณตน มีความพอเพียงและพอดี โดยไม่ให้ผู้อื่นเดือดร้อน สิ่งสำคัญช่วยปลูกฝังเยาวชนไทยให้รู้จักพึ่งตนเอง รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา มีความขยัน อดทน มีความสามัคคี สามารถทำงานเป็นกลุ่มเป็นคณะ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน รู้จักใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

สมมติ สมพงษ์ภักดี (2550) ได้ศึกษา สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขราชธานี เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขราชธานี จำแนกตามขนาด โรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขราชธานี จำนวน 357 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขราชธานี พบว่า สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขราชธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนมีการรับรู้อยู่ในระดับมากกว่าครูผู้สอน สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขราชธานี ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่อยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุขราชธานี โดยผู้บริหาร โรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้ในระดับมากกว่าผู้บริหาร โรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามการรับรู้ของครูผู้สอน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามการรับรู้ของครูผู้สอน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี โดยครูผู้สอนโรงเรียนขนาดใหญ่มีการรับรู้มากกว่าครูผู้สอนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก

เกียรตินาคา กาศเกษม (2551) ได้ศึกษา การประเมินการใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินการใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจ ปัญหาและข้อเสนอแนะที่มีต่อการใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประชากร ประกอบด้วย ผู้บริหาร บุคลากรครู ผู้ปกครอง นักเรียน บุคลากรฝ่ายสนับสนุนการสอน วิทยากรท้องถิ่น และนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ด้านตัวป้อนก่อนการใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง บุคลากรครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นระดับเห็นด้วยมาก ในด้านความพร้อมของนักเรียน บุคลากรครู เนื้อหาสาระของหลักสูตร และสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร และมีความคิดเห็นด้วยระดับปานกลาง ในด้านความพร้อมของสื่อการเรียนรู้ก่อนการใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนด้านกระบวนการในการใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง มีความคิดเห็นระดับเห็นด้วยมาก ในด้านกระบวนการวัดผลประเมินผล กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนการนิเทศติดตามการใช้หลักสูตรมีความคิดเห็นระดับเห็นด้วยปานกลาง และด้านผลผลิตจากการใช้หลักสูตร บุคลากรครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นระดับเห็นด้วยมาก ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความคิดเห็นระดับเห็นด้วยปานกลาง ในด้านการนำเอาหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และความรู้ความเข้าใจเรื่องการรวมกลุ่มขององค์กรต่าง ๆ นักเรียนมีพฤติกรรมการปฏิบัติเป็นบางครั้งมากที่สุด ด้านความพึงพอใจในการใช้หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง บุคลากรครู ผู้ปกครอง นักเรียน มีความพึงพอใจระดับเห็นด้วยมาก ส่วนนักเรียนมีความพึงพอใจระดับเห็นด้วยปานกลาง ส่วนปัญหาการใช้หลักสูตร คือ นักเรียนไม่สามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ครูดูแลเอาใจใส่นักเรียนไม่ทั่วถึง และครูบางคนไม่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างให้แก่ นักเรียน ผู้บริหารไม่

ติดตามการใช้หลักสูตรอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนขาดแคลนสื่อการเรียนรู้และงบประมาณ ในการจัดทำโครงการต่าง ๆ ข้อเสนอแนะ ควรเน้นให้ผู้เรียนนำหลักเศรษฐกิจพอเพียง ไปประยุกต์ใช้จริงในชีวิตประจำวันและเผยแพร่แก่ชุมชน ให้ครูปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ให้นักเรียน และเปิด โอกาสให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองจากสื่อ การเรียนรู้ในท้องถิ่น

ด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ว่า ผู้เรียนควรนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไป ประยุกต์ใช้จริงในชีวิตประจำวันและเผยแพร่แก่ชุมชน ครูยังมีความรู้และรับรู้ในด้าน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงน้อย ครูควรศึกษาหาความรู้ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง ให้นักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ด้วยตนเองจากสื่อการเรียนรู้ใน ท้องถิ่น